

หลักพุทธธรรมกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย Buddhist principles and the resolution of Thai political conflicts

พระครูวินัยธรอริชัย สุวฑฒ (สุกพานิช) ¹

Phrakhrvinaithon Athit Suvaddho (Sookpanich)

พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์) ²

Phrakhruiroonwatcharadham (Sirichai Petcharat)

Corresponding Author E-mail: athit.sookpanieh@gmail.com

บทคัดย่อ

จากความอ่อนแอของประเทศที่ผ่านมา ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จึงแสดงออกโดยการต่อต้าน คัดค้านรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย จนนำไปสู่การเผชิญหน้าที่ยืดเยื้อระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน หากมองในภาพรวมความขัดแย้งที่ยืดเยื้อดังกล่าวได้บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาประเทศไปอย่างประเมินค่ามิได้ การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองไทย จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือผสมผสาน ต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองในสังคมไทย จึงเป็นหลักการที่จะนำไปสู่ความปองดองสมานฉันท์ทางการเมืองไทย ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การเมืองไทย, ความขัดแย้งทางการเมือง, หลักพุทธธรรม

Abstract

According to the weakness of the past, which is mainly caused by political conflicts with different ideologies. The opposition expressed by the government opposed to the country at different times causing Thai society to divide into divisions, that leads to a fierce confrontation between the state and the citizens and the public. When looking at the overall, protracted conflict that has undermined the potential for developing countries to be invaluable. Resolving Thai political conflicts must use a variety of methods or approaches as an integrated tool. Requires a method of leniency or gradual compromise. Thus, the application of Buddhist principles to resolve the political problems in Thailand, it is a principle that would lead to the aim of Thai political reconciliation with sustainable future.

Keywords: Thai politics, Political conflicts, Buddhist principles

บทนำ

ความอ่อนแอของประเทศที่ผ่านมา มีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จึงแสดงออกโดยการต่อต้าน คัดค้านรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การเผชิญหน้าที่ยืดเยื้อระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน หากมองในภาพรวม ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อดังกล่าวได้บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาประเทศไปอย่างประเมินค่ามิได้ นอกจากความรุนแรงจะทำให้เกิดการสูญเสียทางด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมายังส่งผล

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

กระทบไปถึงด้านการบริหารระบบของรัฐ ระบบเศรษฐกิจ เกิดความอ่อนแอในด้านสังคมวัฒนธรรมและบั่นทอนความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งล้วนเป็นเสาหลักที่สำคัญของประเทศชาติหากความขัดแย้งดังกล่าวยังคงดำรงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องโดยปราศจากการคลี่คลายปัญหาที่มีอยู่เดิมและการแสวงหาทางออกที่เป็นรูปธรรมร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเป็นไปได้สูงว่าสังคมไทยจะยังมีอาจก้าวพ้นวังวนของปัญหาเดิมได้ในระยะเวลาอันใกล้นี้รวมทั้ง คงมีอาจฟื้นฟูเสถียรภาพและศักยภาพในการพัฒนาที่มีอยู่ในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ช่วงเวลาที่ผ่านมา มีความพยายามของหลายองค์กรและหลายคณะบุคคล ทั้งภาครัฐภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการศึกษาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งและเสนอแนวทางในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ประสบการณ์และองค์ความรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเหล่านั้น ไม่อาจถูกนำมาสร้างความเข้าใจให้กับสังคมหรือนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ ด้วยผลกระทบและความสูญเสียที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการ “สร้างความปรองดอง” ซึ่งในที่นี้หมายถึง การคลี่คลายความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยการถอดบทเรียน สร้างความรู้และความเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบ การสำนึกผิดและการฟื้นคืนความสัมพันธ์ การหาข้อตกลงใหม่ในกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันระหว่างบุคคล กลุ่มพลังทางการเมืองและประชาชนในชาติที่มีความคิด ความเชื่อแตกต่างกันจนแบ่งกันเป็นฝักฝ่ายการหามาตรการป้องกันมิให้ความขัดแย้งขยายตัวและเกิดความรุนแรงขึ้นซ้ำอีกรวมทั้งการปฏิรูปทั้งกระบวนการทั้งระดับและกลไกของรัฐให้สามารถ รองรับการขับเคลื่อนสังคมที่อยู่ในระยะของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่การสร้างฉันทามติใหม่ ทั้งนี้ ในทางวิธีการ ต้องอาศัยการดำเนินงานแบบเป็นกระบวนการความเข้าใจในบริบทของความขัดแย้งและการนำหลักการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา มาปรับใช้และที่สำคัญคือ ความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการหาข้อตกลงร่วมกันในการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งให้เป็นไปตามครรลองของ ระบอบประชาธิปไตยและสันติวิธีซึ่งต้องการติดตามตรวจสอบให้การดำเนินการนั้นต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

เพราะฉะนั้นในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองในสังคมไทยเป็นหลักการที่จะนำไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ ตลอดจนนำเอาหลักพุทธธรรมมาพัฒนาให้เป็นพุทธวิธีเชิงบูรณาการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย โดยประเด็นและขอบข่ายในการศึกษา คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยว่ามีลักษณะทางการเมืองแบบไหนและมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างไร ทั้งในอดีตและอนาคตการเมืองของไทยจะไปในทิศทางไหน ซึ่งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยใช้หลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ให้เกิดมิติใหม่ทางการเมืองไทยโดยปราศจากความขัดแย้งทางการเมืองให้ยั่งยืนสืบไป

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

ประชาชนในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีความเจริญ มากหรือน้อยเพียงใดให้พิจารณาถึงอุปนิสัยหรือวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ คือจะต้องมีลักษณะ วัฒนธรรมทางการเมือง คือประเทศไทยจากอดีตที่ผ่านมา คนไทยจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้เกิดผลคือการเมืองไทยถูกครอบงำด้วยข้าราชการและทหารติดต่อกันมา แต่จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลังปี 2500 เป็นต้นมา ทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ในสังคมไทย ซึ่งคนกลุ่มใหม่เป็นผู้ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก เป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีความมั่นใจในตัวเองและติดต่อกับชาติที่เป็นประชาธิปไตยมาก ทั้งอิทธิพลจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้เขาเหล่านี้ได้รับรู้รับทราบถึงความเป็นไปในโลกกว้าง ทำให้พวกเขาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น กอปรกับการเปลี่ยนของชุมชนชนบทไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อาชีพชาวนาถูกแปรสภาพไปเป็นผู้รับจ้างทำนาหรือเป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่ทำนาผ่านโทรศัพท์มือถือ วัฒนธรรมทางการเมืองของชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปตามการขยายตัวของเมืองใหญ่ การติดต่อสื่อสาร การเข้ามาทำงานในเมืองของคนจากชนบทและกลับไปปรับใช้สังคมบ้านเกิด ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองในชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น มีการสำนึกในการปกครองท้องถิ่นที่เชื่อว่าไม่มีใครรู้ปัญหาของท้องถิ่นดีกว่าคนท้องถิ่นเอง มีการรณรงค์จังหวัดจัดการตนเองกันอย่างแพร่หลายไปทั่วประเทศ(ชานาญ จันทรเรือง, 2559)

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความเจริญของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับบุคคลและพฤติกรรมของบุคคลโดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การเคารพตัวบุคคลตลอดถึง

ระเบียบแบบแผนในแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนและการปกครองประเทศเป็นประโยชน์ต่อสังคมและวิถีชีวิตของประชาชนโดยไม่ขัดแย้งต่อความมั่นคงของชาติ

ลักษณะของการเมืองไทย

นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี 2475 การเมืองไทยยังไม่เป็นไปตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสละพระราชอำนาจของพระองค์ให้แก่ประชาชน ไม่ให้ผูกขาดอยู่ในหมู่ใดคณะใดคณะหนึ่งเพราะนับแต่บัดนั้นมาถึงบัดนี้การเมืองไทยมิได้บังเกิดก่อประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนตามพระราชประสงค์ มีการแย่งชิงอำนาจผูกขาดตลอดมา (สิริอัญญา, 2564)

การเมืองไทยวนเวียนอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการรัฐสภา บางช่วงก็เป็นเผด็จการเต็มรูปแบบ บางช่วงก็เป็นเผด็จการรัฐสภา และใช้อำนาจนั้นเพื่อประโยชน์ของนักการเมืองและทุนการเมือง จึงเป็นต้นเหตุแห่งวิบัติทั้งหลาย เพราะเป็นการเมืองประเภทที่ต้องอาศัยทุน ทั้งทุนที่ได้มาจากการโกงชาติฉ้อราษฎร์บังหลวงและทุนที่ได้จากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของชาติกับทุนใหญ่แต่ ในขณะที่เดียวกันก็มีการลิดรอนเบียดบังพระราชอำนาจ แอบอ้าง และฉกฉวยใช้พระราชอำนาจในการสร้างกรรมทำเข็ญให้กับบ้านเมือง สิ่งทีเรียกว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแท้จริงจึงเป็นเพียงระบอบเผด็จการรัฐสภา ที่เบียดบังและลิดรอนพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ดังนั้น จึงเป็นผลให้ประเทศไทยและประชาชนไทยตกอยู่ในสภาพยากจน ขาดแคลน ลำหหลัง กระทั่งกำลังมีหนี้สินล้นพ้นตัว ในขณะที่รัฐราชการที่ตั้งขึ้นและขยายตัวไปเพื่อตอบสนองต่อระบอบเผด็จการรัฐสภานั้นกำลังก่อเกิดภาระอันหนักหน่วงที่ประชาชนไม่สามารถแบกรับได้อีกต่อไป

ดังนั้นการเรียกร้องแสวงหาความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นทุกหัวระแหง แม้จะมีความแตกต่างในชื่อเรียกร้องนั้นเป็นหลายประการ แต่ทิศทางใหญ่ใจความก็ได้แสดงออกซึ่งความปรารถนาของปวงชนชาวไทยอย่างชัดเจนว่าเรียกร้องต้องการให้ประเทศไทยเปลี่ยนเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยของปวงชน ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สมดังพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และกระแสนี้กำลังขับเคลื่อนขยายตัวไปอย่างกว้างขวางในทุกหมู่ชนสารพัดวิกฤตที่เกิดขึ้นจากรบอบเผด็จการรัฐสภาปีแล้วปีเล่า ได้ก่อกรรมซ้ำเติมทุกข์ภัยให้แก่แผ่นดินเป็นอเนกประการ เมื่อถูกซ้ำเติมด้วยวิกฤตต่างๆ ในปัจจุบันทั้งวิกฤตทางการเมือง วิกฤตโรคระบาด วิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังส่งผลให้ทุกภาคส่วนเจ๊งกันทั้งประเทศ ทำให้กระแสความเรียกร้องต้องการของประชาชนชาติไทยก่อเกิดเป็นคลื่นกระแสใหญ่ชนิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ในขณะที่ระบอบเผด็จการรัฐสภาก็ยังมีอำนาจและรักษาระบอบเผด็จการนั้นไว้ต่อไป แต่ในที่สุดประชาชนก็สามารถรับรู้ได้ว่ามีการสลับปรับเปลี่ยนกันเข้ามาอย่างไร จะจับชั่วคราวชั่วพวกกันหลายๆ ครั้ง ก็ยังคงเป็นระบอบเผด็จการรัฐสภาอยู่นั่นเอง เมื่อต้นเหตุปัญหาของชาติไม่ได้รับการแก้ไขการต่อสู้เพื่อแสวงหาระบอบประชาธิปไตยของปวงชนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจึงขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง เสียงเรียกร้องหาธรรมรัฐ นิติรัฐ ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามกำลังกึกก้องขึ้นในประเทศไทยชนิดที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ในระบอบการปกครองปัจจุบันนี้การเมืองในรัฐสภาแบ่งออกเป็นสองขั้วชัดเจน คือ ขั้วของพรรคร่วมรัฐบาล และขั้วของพรรคร่วมฝ่ายค้าน และเป็นที่น่าอนอนว่าภายใต้ระบอบที่เป็นอยู่นี้แม้ในขั้วเดียวกันเองก็มีความแตกแยก และมีความขัดแย้ง ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่สร้างความไม่สบายใจให้แก่ประชาชน การโกหกหลอกลวง การตรึงมัดมัดต่อประชาชน กระทำกันอย่างเป็นลำเป็นสัน แม้การตั้งหน่วยปฏิบัติการจิตวิทยา หรือ IO เพื่อสร้างกระแสสังคมลวงว่าประชาชนสนับสนุนขั้วนั้นขั้วนี้หรือพรรคนั้นพรรคนั้น ในที่สุดประชาชนก็จับได้ไ่ทันว่าเป็นเพียง กุศโลบายและมายาภาพลวงโลกด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นการป่นกระแสดังกล่าวจึงไม่มีฐานะและคุณค่าความเป็นจริงในการที่จะระงับยับยั้งสถานการณ์ที่กำลังขับเคลื่อนไปสู่ญาณระยะเปลี่ยนผ่านการเมืองแบบเผด็จการรัฐสภาไปสู่การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของปวงชนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเด่นชัดขึ้นโดยลำดับ ประการสำคัญคือ

ประการแรก ความตื่นตัวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งตั้งแต่อายุ 18-25 ปี มีจำนวนกว่า 10 ล้านคน ได้แสดงออกถึงความเรียกร้องต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยเป็นพลังที่ไม่อาจมองข้ามได้ เพราะจะมีปริมาณมากขึ้นตามวันเวลาที่ผ่านไป

ประการที่สอง ความไม่หนาเชื่อถือของระบอบเผด็จการรัฐสภามาถึงจุดต่ำสุดในทุกด้าน ทั้งความด้อยประสิทธิภาพ ความลำหหลัง การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ชอบ การโกงชาติฉ้อราษฎร์บังหลวง การย่ำยีกฎหมาย หรือการใช้

กฎหมายแบบศรีธนญชัย และความยากจนขั้นแค้นแสนเข็ญที่ขยายตัวไปทั่วประเทศ แม้กระทั่งประเทศชาติก็กำลังตกอยู่ในสภาพหนี้สินล้นพ้นตัว

ประการที่สาม ผลการสำรวจความนิยมของประชาชนในภาคอีสานซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญที่สุด ปรากฏว่าความนิยมของพรรคการเมืองและนักการเมืองชั่วคราวกันข้ามกับรัฐบาลได้รับความนิยมกว่า 70% ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั่วประเทศ

ประการที่สี่ ผลการบริจาคเงินแก่พรรคการเมืองจากการเสียภาษีอากรของประชาชนปรากฏว่า มีการบริจาครายเล็กรายน้อยตั้งแต่รายละ 100-1,000 บาทหลายแสนราย โดยผลรวมปรากฏว่าเป็นการบริจาคให้แก่พรรคการเมืองชั่วคราวกันข้ามกับรัฐบาล

ประการที่ห้า ความบอบซ้ำและความพินาศย่อยยับจากการแก้ปัญหาโคบี้าที่ทำให้ทุกภาคส่วนเจ๊งกันทั้งประเทศ แม้ยังไม่มีผลสำรวจว่าผู้ประสบชะตากรรมเหล่านั้นจะสนับสนุนชั่วคราว คำตอบก็มีอยู่ในตัวแล้วทั้งห้าประการนี้จะเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยในระยะไม่ไกลจากนี้

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเมืองเป็นกิจกรรมและกระบวนการที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมบรรลุถึงข้อตกลงทางผลประโยชน์ร่วมกันนั่นก็คือ เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นมิติหนึ่งของพฤติกรรมความสัมพันธ์หรือสถาบันของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การใช้อิทธิพล การใช้อำนาจทางการเมืองและอำนาจหน้าที่ภายในระบบการเมืองซึ่งได้มาจากการมีสิทธิเสรีภาพในระบอบแบบประชาธิปไตยและจัดตั้งรัฐบาลแบบเสียงข้างมากและบริหารประเทศด้วยความโปร่งใสปราศจากการทุจริต

ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย

ปัญหาความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทยมีสาเหตุสำคัญจากความขัดแย้ง คือ การแบ่งขั้วแยกขั้วทางการเมืองเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จนอาจเรียกได้ว่าเป็น “ทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมือง” และส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ (พงศศักดิ์ เหลืองอร่าม, 2560)

ที่ผ่านมา ความขัดแย้งทางการเมืองในไทยมีหลายระดับ เช่น การแสดงออกผ่านการถกเถียงในระบบรัฐสภา ตามครรลองประชาธิปไตย การไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ นอกกรัฐสภา จนนำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองและลุกลามเป็นการก่อความไม่สงบ การใช้มาตรการปราบปรามโดยรัฐ และความรุนแรงทางการเมือง รวมถึงการรัฐประหาร “ที่สำคัญ คือ ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของไทยที่ส่งผลอย่างไรและมากน้อยเพียงใดต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ” ความขัดแย้งทางการเมืองกับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมืองเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจทางวิชาการมาโดยตลอด การศึกษาในกรณีของต่างประเทศมักแสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงลบของความไร้เสถียรภาพทางการเมืองต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์งานศึกษาเรื่องนี้ในระยะแรกให้ความสำคัญกับปัญหาในเชิงสถาบัน ซึ่งส่งผลผ่านประสิทธิภาพของการกำหนดนโยบาย กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย การลดแรงจูงใจของการลงทุนโดยเฉพาะโครงการระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ดังนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองจึงถูกมองเป็นปัจจัยเชิงสถาบันอย่างหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบระยะยาวต่อศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเกี่ยวเนื่องกับความไม่แน่นอนทางการเมืองใน 5 ด้าน คือ

1. ขว้ความขัดแย้งจากการชุมนุมของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง
2. ขว้การใช้มาตรการของรัฐในการดูแลหรือยับยั้งปัญหาความขัดแย้งที่อาจทวีความรุนแรงขึ้น เช่น การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน การออกกฎอัยการศึก เป็นต้น
3. ขว้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เช่น การยุบสภา การเลือกตั้ง เป็นต้น
4. ขว้การรัฐประหาร
5. ขว้การเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างทางการเมือง เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปการเมือง เป็นต้น

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทยมีสาเหตุสำคัญจากความขัดแย้งเรื่องการเรียกร้องซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตลอดถึงความ เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงของสังคมการเมืองไทย เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองจึงส่งผลให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมและระบบการ

เมืองไทยดูด้อยลงและยังเป็นมีความเหลื่อมล้ำทางการเมืองและสังคมเศรษฐกิจยังรากลึกในระบบสังคม การเมืองไทยมากยิ่งขึ้น

อนาคตของการเมืองไทย

แม้ว่ารัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนจากพรรคหลักและพรรคร่วมรัฐบาล จากการเสนอพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ และตัว พ.ร.บ.งบประมาณ และการกู้เงินในรอบที่สอง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2563 แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าอนาคตของรัฐบาลและอนาคตของการเมืองไทยจะสดใสโดยทั่วไปในโลก เมื่อประเทศต่างๆ เผชิญกับภัยพิบัติโควิด แต่แต่ละประเทศจะเจอกับภาวะ “ทวิวิกฤต” หรือวิกฤตซ้อนกันสองด้าน นั่นคือ วิกฤตทางด้านสุขภาพ และวิกฤตด้านเศรษฐกิจแต่ในประเทศไทยสิ่งที่เผชิญอยู่กลายเป็นวิกฤตทั้งสามทาง นั่นก็คือ วิกฤตด้านสุขภาพ วิกฤตด้านเศรษฐกิจ และวิกฤตด้านการเมืองหลายคนอาจจะเชื่อ หรือถูกทำให้เชื่อว่าภัยพิบัติโควิดเป็นปัญหาเรื่องสุขภาพที่เราโชคไม่ดี เมื่อเราไปติดตามเราจึงเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และรัฐบาลได้ทำงานเต็มที่แล้ว ซึ่งจะพบว่าการระบาดของโควิดเข้าสู่ประเทศไทยเกิดจากรูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เฉพาะเจาะจงลงไป นั่นคือการเชื่อมโยงไทยกับพื้นที่แหล่งกำเนิดไวรัสในจีนผ่านการท่องเที่ยวที่ความล่าช้าในการตัดสินใจในการออกมาตรการในการปิดประเทศและจัดการกับโรคระบาดโดยรัฐนั้นส่วนหนึ่งก็มาจากการเชื่อมโยงกับประเด็นของความอยู่รอดทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ต้น เมื่อการค้นพบการเข้ามาของเชื้อจากต่างประเทศกลายเป็นเรื่องของการแพร่ระบาดภายในประเทศ เราจะยิ่งพบว่าปัจจัยทางด้านความไร้ประสิทธิภาพของรัฐต่างหากที่ทำให้การจัดการการแพร่ระบาดประสบปัญหา และการแก้ปัญหาเศรษฐกิจไม่บรรลุผล ตั้งแต่ระลอกหนึ่งที่ยังสามมวย ระลอกสองที่การบริหารจัดการชายแดน แรงงานข้ามชาติ และบ่อนพนัน และระลอกสาม คือ การจัดการสถานบันเทิง โดยสถานการณ์ปัจจุบันที่เลยมาจจนถึงเรื่องของความท้าทายในการบริหารจัดการชุมชน ตลาด และคอก รวมทั้งการบริหารจัดการวัคซีนว่ามีไหม ลงทะเบียนอย่างไร ฉีดเมื่อไหร่ ใครได้ก่อนหลังและ ในกรณีของประเทศไทยซึ่งไม่สามารถแยกแยะเรื่องของสุขภาพ เศรษฐกิจ และการเมือง-การบริหารของประเทศออกจากกันได้ หมายถึง การอ้างไม่ได้ว่าทุกอย่าง “เริ่มต้น” จากเชื้อไวรัส ซึ่งก่อนไวรัสจะเข้ามานั้นภาวะเศรษฐกิจเข้าสู่ช่วงของภาวะถดถอยมาพักใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวและนั่นเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจยุติการเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาทำอย่างล่าช้าที่จะละลายไม่ได้อีกประการหนึ่งก็คือ สภาพการบริหารจัดการของรัฐบาลไทยที่มีต่อสถานการณ์โควิดได้พิสูจน์แล้วว่ายุ่งเหยิงวุ่นวาย เพราะเชื่อว่าการรวมศูนย์อำนาจที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับโครงสร้างเดิมที่มีอยู่นั้นยิ่งสร้างปัญหามากขึ้น

ความยุ่งเหยิงวุ่นวายของทุกเรื่องราวที่ได้กล่าวมานี้ การเมืองในประเทศนี้ที่ใช้ทั้งเสียงของฝ่ายสนับสนุน และโครงสร้างอำนาจของระบอบนี้จะยังอยู่ไปได้อีกนานแค่ไหนโดยหลักการ ตามอายุสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันนั้นเริ่มเมื่อมีนาคม 2562 จะสิ้นสุดลงประมาณมีนาคม 2566 หรือไม่เกินมิถุนายน 2566 ถ้านับจากการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งหมายความว่าเหลืออีกไม่ถึงสองปีที่รัฐบาลชุดนี้จะอยู่ในอำนาจซึ่งต่างจากการทำความเข้าใจว่าการอยู่ในอำนาจอีกไม่นาน เพราะนั่นต้องนับเรื่องของการคงอยู่ของ ส.ว. ที่ยังสามารถเลือกนายกรัฐมนตรี ที่ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงได้ และโครงสร้างรัฐธรรมนูญที่ยังคงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองแบบที่เป็นอยู่การกลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเดิมที่พรรคใหญ่ได้เปรียบอีกครั้งก็ไม่มีทางเลือกอะไร ทั้งนี้คือเหตุผลที่เคยให้ในการล้มระบบการเลือกตั้งแบบเดิมนั้นเป็นอย่างไร หรือว่านอกเหนือจากการสร้างระบบที่จำกัดศัตรูทางการเมืองที่จัดการไม่ได้ผ่านระบบเลือกตั้งมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งระบบฝ่ายบริหารและพรรคการเมืองที่อยู่นอกสภาใช้รูปแบบในการชี้แจง คือ (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2564)

หนึ่ง คือ วุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งที่เลือกนายกรัฐมนตรีได้

สอง คือ ระบบเลือกตั้งที่พรรคประชาชนนิยมจะกลับมาได้ トラบไคที่ครองอำนาจรัฐและงบประมาณ ไม่นับว่าสมาชิกจำนวนไม่น้อยก็มาจากพรรคเก่าที่อยู่คนละฟากนั้นแหละ

สาม คือ องค์กรอิสระที่เลือกมากับมือ

เพราะฉะนั้นจะพิจารณาได้ว่า พรรคการเมืองบางพรรค ซึ่งร่วมรัฐบาลจะได้เปรียบจากระบบบัตรใบเดียว เพราะเป็นพรรคที่ได้คะแนนสม่ำเสมอในเขตต่างๆ นั่นหมายความว่าระบบใบเดียวทำให้การต่อสู้ในการเลือกตั้งระดับเขตเข้มข้น แต่การเลือกตั้งแบบบัตรสองใบทำให้ความนิยมของพรรคจากส่วนกลางได้รับความนิยมมากกว่า ฝ่ายรัฐบาล

อาจจะเชื่อว่าการเปลี่ยนความนิยมในระดับชาติ แม้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะไม่ได้รับความนิยมน้อยลง แต่เมื่อมีหลายพรรคเข้า คະแนงจะถูกแบ่งกันเอง ทั้งฝ่ายค้านซึ่งสามพรรคหลักคือ เพื่อไทย ก้าวไกล และเสรีรวมไทย ก็มีความโดดเด่นในตัวเอง จึงอาจจะแย่งคະแนงกัน ขณะที่ฝ่ายพลังประชารัฐและตัว พล.อ.ประยุทธ์ เองอาจไม่ต้องไปแย่งกับใคร และทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สามารถเข้ามามีบทบาทในการหาเสียงได้ชัดเจนในฐานะเป็นตัวเลือกของพรรคพลังประชารัฐในภาพรวมซึ่งตัวแปรสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องของขบวนการนักศึกษาและคนรุ่นใหม่ ซึ่งสถานการณ์โควิดยังทำให้การรวมตัวนอกอินเทอร์เน็ตยังไม่ถนัด กอปรกับช่วงนี้ก็ยังปิดเทอมอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย และแกนนำเก่าก็ยังคงติดพันเรื่องของคดีความอยู่มาก แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือแนวทางการเคลื่อนไหวในช่วงนี้ยังไม่ชัดเจนว่าจะจัดลำดับความสำคัญระหว่างเป้าหมายการต่อสู้โค่นล้ม กับการแสวงหาพันธมิตรเพิ่มเติมในการต่อสู้ได้มากน้อยแค่ไหน ไม่เช่นนั้นการต่อสู้จะมีลักษณะเผชิญหน้าและขยับเขยื้อนตัวไปจากสถานะเผชิญหน้าไม่ได้โดยสถานการณ์ทุกอย่างทางการเมืองมีลักษณะของการติดล็อก-ติดหล่ม หากทางออกไม่ได้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจไม่ถูกกดดันอย่างจริงจัง トラบไต่ที่ร้ายใหญ่ไม่ส่งเสียง และยังไม่ไหว และยังยืนข้างรัฐบาล หรือยังสมประโยชน์กันอยู่รัฐบาลใช้การพูดความจริงครั้งเดียวและฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลโจมตีฝ่ายตรงข้ามเพื่อกลบกระแสวิพากษ์วิจารณ์ การปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นการล้มลูกคลุกโคลน (ไม่ใช่แค่คานาคือล่าช้า) ไปเรื่อยๆ ผู้รับผิดชอบพูดไม่ตรงกันสักฝ่ายขณะที่โครงสร้างทางกฎหมายและการเมืองเปลี่ยนแปลงได้ยาก แลไม่มีสัญญาณจากฝ่ายความมั่นคงว่าเสียประโยชน์อะไรจากสถานะที่เป็นอยู่ที่เหลือคณันนี้คงเหลือแต่อุบัติเหตุทางการเมือง หรือความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างฉับพลันทันที (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2564)

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การรวมศูนย์อำนาจในแง่ของการตัดสินใจสั่งการในสภาวะวิกฤตนั้นเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ซึ่งปฏิบัติได้ในบางเงื่อนไขการบริหารประเทศที่มีสถานการณ์ต่างๆ เข้ามาเป็นที่พิสูจน์ให้ทราบว่รัฐบาลมีโครงสร้างในการบริหารจัดการประเทศดีมากน้อยแค่ไหน ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดซึ่งศักยภาพของผู้นำที่จะพาประเทศข้ามพ้นจากสถานการณ์วิกฤตในครั้งนี้

หลักพุทธธรรมกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย

หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของการเมืองไทยในแง่ขัดแย้งเชิงคุณค่าในในอัครคณฺญสูตร ที่ชนิกาย ปาฎิการวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 11/125-131/92 - 96.) พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึง ทฤษฎี กําเนิดอํานาจรัฐในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) อันเป็นรากฐานทางปรัชญาของ แนวคิดประชาธิปไตยทางตะวันตก แต่มีนัยที่ ลึกกว่าอีกชั้นคือ พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า “สิทธิเสรีภาพ” ของมนุษย์ที่มีอยู่ในภาวะ 6 ธรรมชาตินั้นก็ด้วยการที่ผู้คนมี “ความพอเพียง” ในการบริโภคแต่เมื่อผู้คนในสังคมเกิดความ “ไม่พอเพียง” ขึ้นมาและกักตุนสะสมผลผลิตส่วนเกินความพอเพียงในการ บริโภคเพิ่มมากขึ้นๆ จึงเป็นสาเหตุนำไปสู่ความขาดแคลนและการเกิดกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สิน สุดท้ายก็นำไปสู่การละเมิดสิทธิ์ และความจำเป็นต้องสถาปนาอํานาจรัฐขึ้นมา “ลิดรอนจํากัดสิทธิเสรีภาพ” ของมนุษย์ เพื่อเป็นเครื่องช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้คนในสังคมไม่ให้ถูกละเมิดภายใต้หลักการ “ยอมสละ สิทธิส่วนน้อยเพื่อรักษาสิทธิส่วนใหญ่”

ฉะนั้นถ้าผู้คนเข้าถึง “ความพอเพียง ตามพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ซึ่งเป็นการทำให้ลดความต้องการของคนได้ หมายถึงการเบียดเบียนกันในทางสังคมก็ย่อมจะ ลดลงซึ่งจะส่งผลทำให้รัฐไม่มีเหตุผลข้ออ้างที่จะไป ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของผู้คนได้อีกอีก เช่น เมื่อมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเหล่านั้ก็ลดน้อยลง รัฐบาลก็มีเงินเหลือในการบริหารจัดการประเทศ จากที่เคยใช้เพื่อปราบปรามปัญหาอาชญากรรมต่างๆ มาทำโครงการเพิ่มสิทธิภาพและประโยชน์อื่นๆ ให้กับประชาชนได้มากขึ้น ซึ่งเท่ากับช่วยให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิเสรีภาพ ตามหลักประชาธิปไตยได้โดยปริยาย (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, 2550) เป็นต้นว่า

หลักคณฺธรรม 4 ประการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานให้กับพสก นิกชาวไทยเนื่องในวโรกาสที่มีความสำคัญยิ่งของบ้านเมือง ในพระราชพิธีเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติ 60 ปี เมื่อ วันที่ 9 มิถุนายน 2549 (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) ท่ามกลางวิกฤติปัญหา ความขัดแย้งของบ้านเมืองขณะนั้น จะต้องมีความหมายสำคัญต่อการแก้ปัญหาความ ขัดแย้งแตกแยกในบ้านเมืองแฝงอยู่ โดยเมื่อ ศึกษาถึงลงไปถึงแนวคิดพื้นฐานของคณฺธรรม 4 ประการ มาจากหลักสํารณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 11/234/321-322) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการสร้างความรักความ สามัคคีในแต่ละหมู่ชน และสามารถจะนำหลักธรรมอื่น ๆ มา

ช่วยขยายวิธีปฏิบัติตาม หลักคุณธรรม 4 ประการนี้ได้แบบมาบูรณาการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย กล่าวคือ

1. การที่ทุกคน คิด - พุด - ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่ 1,2,3 ได้แก่ “เมตตา กายกรรม เมตตา วาจกรรม เมตตา โนกรรม” โดยสามารถจะ อาศัยหลักพรหมวิหาร 4 อันคือ “เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา”(พระไตรปิฎกภาษาไทย, 10/327/256) มาช่วยขยายวิธี ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมข้อที่ 1 นี้ได้

2. การที่แต่ละคนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานประสาน ประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่สี่ได้แก่ “สาธารณโภคี” คือ การมีสิ่งที่จะเป็นเครื่อง ประสานผลประโยชน์ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยอาศัยหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่ง ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานตตดา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 21/32/51) มาช่วยในการสร้างวิธีปฏิบัติตามหลักคุณธรรมข้อที่ 2 นี้ได้

3. การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริตในกฎ กติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมกัน สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่ห้าได้แก่ “ศีลสามัญญตา” อันคือการที่ต่างคน ต่างประพฤติปฏิบัติตามกฎกติกา หรือระเบียบ แบบแผนตามที่ตกลงกันไว้ในสังคมนั้นๆ โดยสามารถจะอาศัยหลักขราวาสธรรม 4 ได้แก่ “สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ”(พระไตรปิฎกภาษาไทย, 15/246/354) มาช่วยขยายวิธีปฏิบัติในคุณธรรมข้อที่ 3 นี้ได้

4. การที่ต่างคนต่างพยายามทำความเข้าใจของตนเองให้ถูกต้องเที่ยงตรงและมั่นคงอยู่ในเหตุในผล สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่หก ได้แก่ “ทิวฐิสามัญญตา” โดยสามารถจะอาศัยหลักอภิธานียธรรม 7 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 10/134/66-68) มาช่วยขยายแนวทางปฏิบัติตามคุณธรรม 4 นี้ได้

ดังนั้นคุณธรรม 4 ประการในลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ (learning process) สี่ขั้นหรือเป็น “กระบวนการธรรม” ชุดหนึ่ง คล้ายคลึงกับหลักบริหารจัดการที่มีการสอนกันอย่างเป็น “ศาสตร์” ในสถาบันการศึกษาทุกวันนี้ โดยเรียกเป็นตัวย่อเพื่อให้จดจำได้ง่ายขึ้นเหมือนอักษรย่อของ “ตัวแบบ” ในทฤษฎีบริหารองค์กร สมัยใหม่ว่า “FFIT” (Fraternity - FamilisteryImplementation - Transformation) ได้แก่

1. “F1” หรือ “Fraternity” หมายถึงการสร้างบรรยากาศของสังคมแห่ง มิตรไมตรีจิต มีความรักความเมตตาต่อกัน มี ความรู้สึกเป็นพี่น้องร่วมสังคมนั้นตามหลักคุณธรรมข้อที่หนึ่ง เพราะเมื่อผู้คนมาอยู่ ร่วมกันเป็นหน่วยสังคมนั้น ความขัดแย้งอันเกิด จากวิธีคิดที่แตกต่างกันก็ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา ฉะนั้นการเสริมสร้างให้ผู้คนเกิด ความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อกัน เห็นคุณค่าของกันและกันมีมิตรไมตรีจิตต่อกัน ฯลฯ จึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นก่อน โดยอาศัยวิธีที่เหมาะสมกับแต่ละวัฒนธรรมและ เงื่อนไขของแต่ละสภาพสังคมนั้นๆ มาช่วยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนแรกนี้

2. “F2” หรือ “Familistery” หมายถึงการค้นหาสิ่งที่เป็น “เป้าหมายร่วม” ที่จะนำมาใช้เป็นเครื่อง ประสานงานประสาน ประโยชน์ของทุกคนเข้าด้วยกัน เหมือนคนที่ อาศัยในบ้านหลังเดียวกันที่ต้องช่วยกันดูแลบ้านให้ ปลอดภัยน่าอยู่ ตามหลักคุณธรรมข้อ ที่สอง เมื่อสร้างเงื่อนไขบรรยากาศของการพูดคุยกันด้วยมิตรไมตรีจิตแล้ว ขั้นตอน ที่สอง จะต้องแสวงหาสิ่งที่เป็น “จุดหมายร่วม” ที่ สามารถครอบคลุม “จุดหมายย่อย” ของทุกคนที่ยังอาจมีความเห็น บางอย่างไม่ตรงกัน เพื่อให้เป็น “จุดรวมความคิด” (focal point) ที่นำไปสู่การประสานงานประสานประโยชน์ ของผู้คน ทุกฝ่าย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

3. “I” หรือ “Implementation” หมายถึงการทำให้เกิดผลขึ้นมาด้วยการสร้าง กฎกติกาของการประพฤติ ปฏิบัติและลงมือ ปฏิบัติในระเบียบแบบแผนนั้นๆ ตามหลัก คุณธรรมข้อที่สาม โดยเมื่อกำหนดเป้าหมาย ร่วมที่เป็นจุด ประสานงานประสานประโยชน์ ของทุกฝ่ายตลอดจนแนวทางหลักที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมได้แล้ว ขั้นตอนที่สาม จะต้อง ปรึกษาหารือเพื่อพิจารณาลงลึกใน รายละเอียดของวิธีการปฏิบัติ แล้วกำหนดเป็นกฎกติกา ระเบียบแบบแผน หรือข้อ วัตร ปฏิบัติที่จะให้ผู้คนในองค์กรหรือหน่วยสังคมนั้นๆ ต่างคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยความเสมอมาต่อไป

4. “T” หรือ “Transformation” หมายถึงการปรับเปลี่ยนความคิดจิตใจให้ลง รอยเดียวกันในทางที่ดีที่เจริญ ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติที่เห็นตรงกันนั้นๆ ตามหลัก คุณธรรมข้อที่สี่ โดยเมื่อมีการกำหนดกฎ กติกาหรือระเบียบ แบบแผนต่างๆ ให้ผู้คนใน องค์กรหรือหน่วยสังคมนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติ ร่วมกันแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายจะต้องสร้าง “พื้นที่ ทางสังคม” ของการประชุมปรึกษาหารือ หรือพบปะพูดคุยเพื่อติดตามประเมินผลการ ประพฤติปฏิบัติของคนในองค์กร หรือสังคมนั้นๆ อันจะเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับวิธีคิดของผู้คนที่เคยมีความคิดเห็นแตกต่างกันเพื่อให้ “ลงรอยเดียวกัน” ใน ทิศทางที่เจริญงอกงามที่ เห็นตรงกันยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมมีส่วนความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของไทยซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึง ทฤษฎี และกำเนิดอำนาจรัฐในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ ทฤษฎีสัญญาประชาคมอันเป็นรากฐานทางปรัชญาของแนวคิดประชาธิปไตยทางตะวันตก แต่มีนัยที่ลึกกว่าอีกขั้นคือ พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่าถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ที่มีอยู่ในภาวะ 6 นั้นก็ด้วยการที่ผู้คนทั้งหลายต้องมีความพอเพียง ดังนั้นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกิดขึ้นเพราะการที่ทุกคนไม่รู้จักในการพอมิ พอเพียง และพอประมาณ ด้วยเหตุนี้หลักพุทธธรรมจึงเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการขจัดความขัดแย้งทางการเมืองไปได้ซึ่งเป็นผลให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันแบบสามัคคีธรรมโดยมีสันติสุขตลอดไป

บทสรุป

จากความอ่อนแอของประเทศที่ผ่านมา ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จึงแสดงออกโดยการต่อต้าน คัดค้านรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การเผชิญหน้าที่รุนแรงระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน หากมองในภาพรวม ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อดังกล่าวได้บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาประเทศไปอย่างประเมินค่ามิได้ การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองไทย จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือผสมผสานต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป

ฉะนั้นการใช้หลักพุทธธรรมมาแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยจึงเป็นกระบวนการและเครื่องมือที่ทำให้ความรุนแรงทางการเมืองไทยนั้นดูว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดเพราะหลักพุทธธรรมเป็นหลักที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันภายใต้ความสามัคคีโดยปราศจากความขัดแย้งเพื่อสำเร็จประโยชน์ต่อประชาชนอย่างยั่งยืนและดำรงยึดถือไว้ซึ่งความถูกต้องและเป็นธรรมอย่างต่อเนื่องสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.(2550). *จดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชเนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พุทธศักราช 2549*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2550). *ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พุทธศักราช 2493 - 2549 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เกรย์แมทเทอร์.
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย*. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/112623>
- พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม. (2560). *ความขัดแย้งทางการเมืองไทย*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.the101.world/measuring-political-conflict>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *สายความขัดแย้งในนิคคาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมมิก.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2564). *อนาคตของการเมืองไทย*. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_2775493
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิริ อัญญา. (2564). *ระยะเปลี่ยนผ่านการเมืองไทย*. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/49352>

